

Beata Topij-Stempińska
Akademia Ignatianum

Sprawozdanie z Konferencji Naukowej „Biografie pedagogiczne – konteksty źródłowe”

11 maja 2015 roku w Toruniu historycy edukacji spotkali się na konferencji pt. *Biografie pedagogiczne – konteksty źródłowe*. Jej organizatorem była Katedra Historii Myśli Pedagogicznej Wydziału Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, a patronat nad konferencją objęło Towarzystwo Historyków Edukacji. Do udziału w dyskusji zaproszono przedstawicieli dziewięciu ośrodków akademickich z kraju i zagranicy: Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, Uniwersytetu Łódzkiego, Uniwersytetu Opolskiego, Uniwersytetu Wrocławskiego, Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Akademii Ignatianum, Università Pontificia Salesiana w Rzymie oraz Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Konferencja została podzielona na sesję plenarną i dwie sesje tematyczne: Portrety zbiorowe uczonych i nauczycieli oraz Biografie jednostkowe nauczycieli i wychowawców.

Uczestników konferencji przywitała Prorektor Uniwersytetu Mikołaja Kopernika dr hab. Beata Przyborowska, prof. UMK oraz Dziekan Wydziału Nauk Pedagogicznych dr hab. Piotr Petrykowski, prof. UMK.

Obrady plenarne rozpoczęła prof. dr hab. Władysława Szulakiewicz – Kierownik Katedry Historii Myśli Pedagogicznej – przypominając uczestnikom, iż korzystanie ze źródeł pozwala na właściwe rozumienie pamięci historycznej. Podkreśliła, iż zadaniem historyków edukacji jest zadbanie, aby „twórcy subdyscyplin naukowych nie odeszli w zapomnienie” i zaprosiła zebranych do dyskusji na temat znaczenia źródeł w rekonstrukcji biografii zbiorowych i jednostkowych twórców koncepcji pedagogicznych, pedagogów, nauczycieli, działaczy oświatowych, teoretyków i praktyków wychowania i nauczania.

Podczas sesji plenarnej uczestnicy wysłuchali czterech referatów. Prof. dr hab. Stefania Walasek (UWr.) przedstawiła dorobek ośrodka wrocławskiego oraz podejmowane badania dotyczące biografii źródłowych. Obecnie ośrodek wrocławski, pod kierunkiem prof. Walasek, prowadzi badania archiwalne w Wilnie. Badacze starają się udokumentować działalność edukacyjną Polaków na Kresach Północno-Wschodnich Rzeczypospolitej od XIX wieku aż do 1939 roku. Prof. Walasek podkreśliła, iż przed badaczami pojawia się wiele trudności dotyczących m.in. możliwości weryfikacji źródeł. Dr hab. Barbara Jędrychowska, prof. UWr. zwróciła uwagę uczestników, iż w badaniach nad biografiami potrzebna jest wiedza interdyscyplinarna. Badając życie i działalność pedagogiczną nauczyciela – mieszkańca XIX-wiecznego miasta kresowego – należy uwzględnić kontekst kulturowy, społeczny, gospodarczy danego czasu historycznego. Zdaniem badaczki miasto kształtowało świadomość kresowych Polaków i miało wpływ na ich biografie. Natomiast badacze z ośrodka łódzkiego – dr hab. Iwona Michalska, prof. UŁ i dr hab. Grzegorz Michalski, prof. UŁ – zaprezentowali stan badań nad biografiami łódzkich pedagogów. Zwrócili uwagę, że za kompletną można uznać jedynie biografię Heleny Radlińskiej, natomiast inne wybitne postacie „nie doczekały się pełnych opracowań biograficznych”. Zaznaczyli, iż biografie wybitnych pedagogów pomagają w zrozumieniu rzeczywistości edukacyjnej. Nie ma bowiem złych biografii, „są tylko źli autorzy biografii”. Ostatni referat w sesji plenarnej wygłosiła prof. dr hab. Eleonora Sapia-Drewniak (UO), która przedstawiła zebrany stan badań nad biografiami nauczycieli śląskich. W swoim wystąpieniu podkreśliła, iż problem zachowania odrębności kulturowej na Śląsku był niezwykle trudny. Rodzina polska w zachowaniu własnej tożsamości nie mogła liczyć na nauczycieli, bowiem byli oni Niemcami. Zaznaczyła, że już na początku XIX wieku podjęto próby opracowania biografii pionierów walki o polskość na terenie Śląska.

188 Tematyka podjęta na sesjach tematycznych dotyczyła kontekstów źródłowych w badaniach nad biografiami jednostkowymi i zbiorowymi.

Wiele uwagi poświęcono konieczności wykorzystania różnorodnych materiałów źródłowych w rekonstrukcji portretów zbiorowych, jak i biografii indywidualnych uczonych, pedagogów, nauczycieli, wychowawców. I tak w pierwszej sekcji referaty wygłosili: dr hab. Wiesław Jamrożek, prof. UAM, „Twórcy poznańskiej pedagogiki uniwersyteckiej – konteksty źródłowe”; dr Andrzej Paweł Bieś SJ (AIK), „Nauczyciele szkół jezuickich imperium rosyjskiego (1773–1820) w źródłach zakonnych”; dr hab. Agnieszka Wałęga, prof. UMK, „Nauczyciele galicyjscy w świetle <Szkoły>”; dr hab. Justyna Gulczyńska (UAM), „Źródła do badań biograficznych Wielkopolanek końca XIX i początku XX wieku”; s. mgr Agnieszka Skrzypek (KUL), „Portret zbiorowy Zgromadzenia Służebniczek Dębickich w świetle źródeł archiwalnych”; dr hab. Ryszard Skrzyniarz, prof. KUL, „Zmagania z biografią w kontekście badań archiwalnych”. Podczas obrad w drugiej sekcji tematycznej wygłoszono dziewięć referatów. Dr hab. Witold Chmielewski, prof. UJK, przedstawił uczestnikom „Obraz nauczyciela w PRL-u w świetle własnych wspomnień”; s. dr hab. Maria Opiela, prof. KUL, „Źródła do biografii i myśli pedagogicznej Edmunda Bojanowskiego”; prof. dr hab. Władysława Szulakiewicz (UMK) przybliżyła postać wybitnego polskiego myśliciela, filozofa i pedagoga Bronisława Trentowskiego – „Bronisław Trentowski w życiu prywatnym. Autoportret filozofa w listach”. Natomiast ks. dr Mirosław Stanisław Wierzbicki z Uniwersytetu Pontificia Salesiana z Rzymu wskazał na źródła archiwalne i drukowane do biografii kardynała Augusta Hlonda – „Kardynał August Hlond jako wychowawca instytucji salezjańskich w świetle źródeł archiwalnych i drukowanych”. Kolejny prelegenci w swoich wystąpieniach podkreślali znaczenie takiego materiału źródłowego, jak: korespondencja, wspomnienia, pamiętniki, twórczość pedagogiczna. Wygłoszono następujące referaty: s. mgr Monika Sztamborska SJK, „Biografia pedagogiczna św. Urszuli Ledóchowskiej w świetle korespondencji i wspomnień”; dr Joanna Falkowska (UMK), „Twórczość pedagogiczna jako źródło do biografii Antoniny Machczyńskiej”; dr Beata Topij-Stempińska (AIK), „Źródła do biografii pedagogicznej o. Józefa Boka”; dr Anna Królikowska (AIK), „Teofil Bzowski i Chyrowiaci. Korespondencja wzajemna”; mgr Dorota Grabowska (UMK), „Biografia pedagogiczna Mieczysława Opalka w świetle źródeł pamiętnikarskich”.

Konferencja *Biografie pedagogiczne – konteksty źródłowe* była drugą konferencją z cyklu *Badania historyczne w pedagogice*. Uczestnicy konferencji podkreślali, iż wykorzystanie metody biograficznej w pracy historyka edukacji jest niezwykle istotne, pozwala bowiem na poznanie dokonania jednostki, ale także jej osobowości i relacji z innymi. Prelegenci wnioskowali, że w pracach nad biografiami należy uwzględnić również

Sprawozdania z konferencji/Conference Reports

---

materiał wspomnieniowy – ego-dokumenty. Zaznaczyli, że w pracy z tym rodzajem materiału źródłowego historyk edukacji powinien się kierować realizmem, rzetelnością i krytycyzmem.

Uczestnicy konferencji przyczynili się do popularyzacji wiedzy dotyczącej możliwości wykorzystania różnorodnych źródeł w badaniach historycznych, ze szczególnym zwróceniem uwagi na biografie pedagogiczne. Konieczność podejmowania badań biograficznych w pedagogice niewątpliwie jest wyzwaniem, które staje przed współczesnymi historykami edukacji.